

Аналіз кількісних та якісних показників

Таблиця

Аналіз руху і стану основних засобів в ПСП “Саверці”

Показники	2004	2005	2006	2006 рік у % до 2004
Рух основних засобів:				
1. Наявність на початок року, тис.грн.	11681,5	15579,1	18759,5	
2. Надійшло, тис.грн.	4145,3	3963,8	2601,7	
3. Вибуло, тис.грн.	247,7	783,4	1781,8	
4. Наявність на кінець року, тис.грн.	15579,1	18759,5	19579,4	
5. Річний приріст (+), зниження (-), тис.грн.	3897,6	3180,4	819,9	
6. Коефіцієнт росту, %	133,4	120,4	104,4	
7. Коефіцієнт приросту, %	33,4	20,4	4,4	
8. Коефіцієнт вибуття, %	2,1	5,0	9,5	
9. Коефіцієнт оновлення, %	26,6	21,1	13,3	
Стан основних засобів:				
10. Нараховано зносу, тис.грн.:				
а) на початок року	5714,1	6219,7	7081,6	
б) на кінець року	6219,7	7081,6	7837,6	
11. Амортизаційні відрахування, тис.грн.				
12. Залишкова вартість основних виробничих засобів, тис.грн.:				
а) на початок року	5967,4	9359,4	11677,9	
б) на кінець року	5461,8	8497,5	10921,9	
13. Коефіцієнт зносу, %				
а) на початок року	48,9	39,9	37,7	
б) на кінець року	53,2	45,5	41,8	
14. Відхилення, всього, %	4,3	5,6	4,1	
15. Коефіцієнт придатності, %				
а) на початок року	51,1	60,1	62,3	
б) на кінець року	46,8	54,5	59,2	

Основні фонди поряд із землею і трудовими ресурсами, є найважливішими факторами, складовою частиною матеріально-технічної бази та матеріальною основою організаційно-технічних процесів на підприємстві.

Забезпеченість і озброєність основними фондами характеризує рівень технічного та економічного розвитку продуктивних сил суспільства в цілому і окремих його галузей зокрема. Для здійснення будь-якої виробничої діяльності підприємствам потрібні основні засоби або, інакше кажучи, засоби праці. Від предметів праці вони відрізняються тим, що беруть участь у виробництві протягом кількох років, зберігаючи при цьому свою натуральну форму і фізичні властивості. Засоби праці зношуються поступово, а отже, переносять свою вартість на виробництво продукції частинами.

Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). **Основні засоби** - це засоби праці, які мають вартість і функціонують у виробництві тривалий час у своїй незмінній споживчій формі, а їх вартість переноситься конкретною працею на вартість виготовленої продукції, робіт, послуг частинами в міру зношеності в розмірі зносу.

Основні засоби сільськогосподарських підприємств складаються з різноманітних об'єктів, які розрізняють за призначенням, натурально-речовим складом, строками експлуатації, конструкцією та іншими ознаками. Така різноманітність основних засобів викликає необхідність їх класифікації.

За функціональним призначенням основні засоби поділяються на: основні засоби виробничого призначення і невиробничого призначення.

До основних засобів виробничого призначення відносяться засоби праці, які пов'язані із здійсненням господарської діяльності - виробництвом продукції, виконанням робіт та наданням послуг (виробничі будинки, споруди, силові машини і обладнання, робочі машини, робоча та продуктивна худоба тощо, що діють у сфері матеріального виробництва). Основні виробничі фонди

включають активну і пасивну частини. Активна – це рухома частина; пасивна (будівлі, споруди, передавальні пристрої) відповідно нерухома частина.

Невиробничі основні засоби – не беруть безпосередньої або побічної участі у процесі виробництва але забезпечують умови для нормального ходу виробничої діяльності підприємства, обслуговуючи житлові та культурно-побутові потреби працівників. До них належать споруди, будівлі, машини, обладнання, апарати та інші фонди, які використовуються у невиробничій сфері. В їх складі виділяють фонди: а) житлового господарства; б) комунального і побутового обслуговування; в) освіти; г) культури і мистецтва; д) охорони здоров'я, фізкультури і соціального забезпечення.

За використанням основні засоби поділяють на діючі (всі основні засоби, що використовуються в господарстві), не діючі (ті, що не використовуються у цей період часу у зв'язку з тимчасовою консервацією підприємства або окремих цехів), і запасні (різне устаткування, що перебуває в резерві і призначене для зміни об'єктів основних засобів, що вибули або ремонтуються).

За ознакою належності основні засоби класифікують на власні та орендовані. Орендовані основні засоби – це засоби взяті у тимчасове користування у фізичних чи юридичних осіб за відповідну орендну плату.

Для цілей нарахування амортизаційних відрахувань основні фонди поділяються на 4 групи:

Група 1- будівлі, споруди, їх структурні компоненти та передавальні пристрої, у тому числі житлові будинки та їх частини.

Група 2 - автомобільний транспорт і вузли (запасні частини) до нього, меблі, побутові електронні, оптичні, електромеханічні прилади і інструменти, інші машини для автоматичної обробки інформації, інформаційні системи, телефони, інше конторське (офісне) обладнання, устаткування та приладдя до них.

Група 3 - інші основні засоби, що не ввійшли до груп 1, 2 та 4.

Група 4 – електрообчислювальні машини, інші машини для автоматизованого обробітку інформації, їх програмне забезпечення, засоби зчитування або друку інформації, інші інформаційні системи, телефони, мікрофони, рації.

За *галузевою належністю* основні фонди поділяються на фонди промисловості, будівництва, сільського господарства, транспорту, зв'язку та ін.

За *натурально-речовинним складом* основні виробничі фонди поділяються на: будівлі, споруди; передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти і приладдя; виробничий і господарський інвентар; робочу та продуктивну худобу; багаторічні насадження; капітальні затрати на поліпшення земель; інші основні фонди.

В сільському господарстві основні виробничі фонди поділяють також на фонди рослинництва, тваринництва та загального призначення.

При класифікації основних засобів необхідно керуватися тим, що об'єкт основних засобів – це закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям для нього або окремий конструктивно відокремлений предмет, що призначений для виконання певних самостійних функцій, чи відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів одного або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, внаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції.

Обсяг, склад і стан основних фондів постійно змінюються, фонди в результаті функціонування поступово втрачають свою первісну вартість, підлягають капітальним ремонтам і модернізації, в результаті чого їх вартість зростає, вибувають від ветхості і повного зносу та з інших причин, замість вибулих надходять нові фонди, змінюється їх якісний склад тощо. Отже, основні фонди знаходяться в постійному русі.

Приватне сільськогосподарське підприємство «Саверці» розміщене в Попільнянському районі Житомирської області, воно є самостійним господарюючим суб'єктом, створеним за рішенням засновника шляхом реорганізації Колективного сільськогосподарського підприємства "Нове життя" у січні 2000 року згідно з Указом Президента України від 3 грудня 1999 року "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки". ПСП «Саверці» діє на підставі власного статуту і чинного законодавства України.

Підприємство є юридичною особою по законодавству України, володіє відокремленим майном на праві власності, має самостійний баланс, рахунки в банках, круглу печатку і штампи зі своїм найменуванням. Підприємство може від свого імені укладати договори, контракти та інші юридичні акти з юридичними та фізичними особами, в тому числі купівлі-продажу, займу, зберігання, оренди та інші, передбачені діючим законодавством. Підприємство може отримувати майнові права і мати обов'язки, бути позивачем і відповідачем у судових установах.

Метою діяльності підприємства є виробництво сільськогосподарської продукції, її переробка і реалізація, інші види сільськогосподарської діяльності для отримання прибутку, забезпечення потреб населення, підприємств, установ, організацій у товарах, роботах, послугах.

Предметом діяльності Підприємства є:

- товарне виробництво, заготівля, переробка, зберігання, транспортування і реалізація сільськогосподарської продукції;
- розвиток підсобних підприємств і промислів;
- закупка сільськогосподарської продукції, худоби, товарно-матеріальних цінностей, в тому числі у населення;
- виробництво і реалізація будівельних матеріалів та виробів з них;

- виконання будівельних, будівельно-монтажних, ремонтних, транспортних та інших робіт;
- виробництво продовольчих та промислового призначення товарів;
- надання послуг населенню (будівельні, ремонтні, обробіток ґрунту, ритуальні, послуги зв'язку, прокат і оренда технічних засобів, консультації, реклама діяльності, надання кредитів);
- виготовлення та постачання виробів та напівфабрикатів;
- оптова, роздрібна, фірмова торгівля товарами власного виробництва та інших виробників, в тому числі пивом, алкогольними напоями та тютюновими виробами;

Підприємство розташоване в зоні Полісся. Природні умови цієї зони є сприятливими для здійснення процесу сільськогосподарського виробництва продукції рослинництва та тваринництва. Клімат помірно-континентальний: літо – тепле; зима – з помірними морозами. Рельєф території господарства – хвиляста рівнина, в основному з чорноземними ґрунтами.

ПСП «Саверці» має розгалужену організаційно-виробничу структуру діяльності. До її складу входять такі підрозділи: фінансово-обліковий відділ – бухгалтерія; цех рослинництва – три польові бригади; цех тваринництва – молочнотоварна ферма, ферма відгодівлі ВРХ; цех механізації – ремонтна майстерня; підсобні промисли – пилорама, їдальня, млин, сушка.

Визначимо напрям спеціалізації підприємства, для цього проаналізуємо товарну продукцію. Товарна продукція – це частина реалізованої валової продукції. Виробництво товарної продукції відіграє дуже важливу роль у функціонуванні підприємства, адже саме за рахунок реалізації продукції підприємство отримує прибутки. Спеціалізація – переважаючий розвиток однієї або кількох галузей з метою виробництва ряду чи одного виду продукції на основі фондо- та енергоозброєності праці з урахуванням природно-економічних умов певної зони. Вона вивчає напрям розвитку сільського господарства і

сприяє концентрації певної продукції по природноеконімічних зонах і певних підприємствах. Тому розглянемо таблицю і визначимо спеціалізацію ПСП «Саверці».

Таблиця

Аналіз товарної продукції ПСП «Саверці»

Види продукції	2004р		2005р		2006р		В середньому за 3роки	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+ -	%
І	2	3	4	5	6	7	8	9
Зерно	3655,2	32,0	2707,1	24,9	3034,7	26,6	3132,33	27,9
Льон-насіння	39,4	0,3	-	-	-	-	-	-
Ріпак	-	-	-	-	486,5	4,3	-	-
Цукрові буряки	652,7	5,7	598,1	5,5	1254,3	11,0	835,0	7,4
Інша продукція рослинництва	2,6	0,02	9,3	0,1	12,5	0,1	8,13	0,1
Разом по рослинництву	4349,9	38,1	3314,5	30,5	4788,0	41,9	4150,8	36,9
Молоко	2116,1	18,5	3001,2	27,6	2734,7	23,9	2617,33	23,3
М'ясо ВРХ	1230,7	10,8	1904,0	17,5	1415,6	12,4	1516,77	13,5
М'ясо свиней	1,8	0,02	-	-	-	-	-	-
Коні	29,8	0,3	18,7	0,2	1,7	0,02	16,73	0,2
Інша продукція тваринництва	5,5	0,1	12,9	0,1	10,9	0,1	9,77	0,1
Разом по тваринництву	3383,9	29,6	4936,8	45,4	4162,9	36,4	4161,2	37,0
Реалізація інших робіт і послуг	230,0	2,02	257,6	2,4	317,8	2,8	268,5	2,4
Промислова продукція	3458,8	30,3	2360,5	21,7	2155,3	18,9	2658,2	23,7
Всього	11422,6	100	10869,4	100	11424,0	100	11238,7	100

Основним напрямком рослинництва є реалізація зернових (27,9%). Із зернових культур в господарстві вирощують озиму пшеницю, ячмінь, кукурудзу, овес. В тваринництві провідне місце займає реалізація молока – 23,3% та м'яса ВРХ – 13,5%. Таким чином підприємство має таку спеціалізацію: зерновиробництво з розвиненим молочном'ясним скотарством.

На підприємстві розвинене також виробництво і реалізація промислової продукції, яка займає 23,7% в загальній структурі товарної продукції. В загальному ж, в 2006 році обсяг товарної продукції зріс на 1,4 тис.грн. Це

відбулося здебільшого за рахунок збільшення реалізації цукрових буряків на 601,6 тис. грн., молока - на 618,6 тис. грн., м'яса ВРХ - на 184,9 тис. грн. Проте, зменшились обсяги реалізації зернових на 620,5 тис.грн. та промислової продукції – на 1303,5 тис.грн. Визначивши коефіцієнт спеціалізації (0,6), можна зробити висновок, що ПСП «Саверці» має високий рівень спеціалізації.

У сільському господарстві земля – це головний засіб виробництва, без якого неможливий сам процес виробництва продукції рослинництва і тваринництва. Від рівня ефективності використання землі в значній мірі залежить розвиток виробничих сил, масштабів і об'ємів загального виробництва. Процентне відношення окремих видів сільськогосподарських угідь до їх загальної площі визначає структуру сільськогосподарських угідь. Розглянемо склад і структуру земельних угідь ПСП «Саверці» у таблиці.

Таблиця

Склад і структура земельних угідь ПСП «Саверці»

Види угідь	2004р		2005р		2006р	
	га	%	га	%	га	%
Загальна земельна площа	3022,60	100	2971,76	100	4530,96	100
Всього с/г угідь	2974,00	98,4	2935,46	98,8	4406,23	97,3
з них: рілля	2964,22	98,1	2926,52	98,5	4378,67	96,6
сінокоси	-	-	-	-	2,71	0,1
пасовища	9,78	0,3	8,94	0,3	24,85	0,6
Ставки і водоймища	8,5	0,3	8,5	0,3	77,50	1,7
Інші:	40,1	1,3	27,8	0,9	47,23	1,0

Дані таблиці свідчать, що у 2006р. порівняно з 2004р. земельна площа збільшилась на 1508,36га (150%). Найбільшу питому вагу в структурі земельних угідь становлять сільськогосподарські угіддя – 4406,23 га, з них 96,6% становить рілля, від правильного використання якої залежать результати сільськогосподарського виробництва і соціальний розвиток підприємства. В

2006 році площа ріллі збільшилась на 1414,45 га у порівнянні з 2004 роком. Незначну частку займають сінокоси, пасовища і площа ставків та водоймищ. Це означає, що розмір інтенсивних земель значно переважає розмір екстенсивних земель.

Проаналізуємо розмір підприємства в таблиці. Розмір підприємства визначається обсягом валової та товарної продукції а також земельною площею. Він залежать від структури земельних угідь, співвідношенням галузей, технології виробництва, рівня механізації, наявності транспорту та розміщення населених пунктів.

Таблиця

Аналіз розміру ПСП «Саверці»

Показники	2004р	2005р	2006р	Відхилення 2006до 2004рр. (+ -)
Валова продукція, тис. грн..	9619,9	8800,9	8752,0	-867,9
Товарна продукція, тис. грн..	11422,6	10869,4	11424,0	1,4
Валовий дохід, тис. грн..	6302,7	4056,0	4694,9	-1607,8
Площа с/г угідь, га	2974,0	2935,46	4406,23	1432,23
в т.ч. рілля	2964,22	2926,52	4378,67	1414,45
Середньорічна чисельність працюючих, чол.	264	249	265	1
Середньорічна вартість ОВФ і оборотних засобів, тис. грн.	12202,0	14677,3	19200,4	6998,4
Середньорічне поголів'я худоби, ум. голів	1461	1449	1431	-30

В загальному розмір ПСП “Саверівці” в 2006 році зменшився. З даних таблиці видно, що в 2006 році порівняно з 2004р. виробництво валової продукції зменшилось на 867,9 тис. грн., в той час, як виробництво товарної продукції зросло на 1,4 тис. грн.. Середньорічна чисельність працівників зросла на 1 чоловіка, вартість основних виробничих фондів і оборотних засобів - на 6998,4 тис. грн. Причиною цього стало збільшення площі сільськогосподарських угідь на 1432,23га, в тому числі рілля збільшилась на

1414,45га. Негативним є зменшення валового доходу на 1607,8 тис.грн. та зменшення поголів'я на 30 ум.голів.

Співвідношення окремих груп основних виробничих фондів становить їх структуру. Поліпшення структури основних виробничих фондів, передусім підвищення питомої ваги активної їх частини, сприяє зростанню виробництва, зниженню собівартості продукції, збільшенню грошових нагромаджень підприємства.

Основними факторами, які впливають на структуру основних виробничих фондів підприємств є: рівень автоматизації і механізації, рівень спеціалізації і кооперування, кліматичні та географічні умови розміщення підприємств. Кожний фактор по-різному впливає на структуру виробничих фондів. Поліпшити структуру основних виробничих фондів можна за рахунок: оновлення та модернізації устаткування, ефективнішого використання виробничих приміщень установленням додаткового устаткування на вільній площі; ліквідації зайвого й малоефективного устаткуванням.

Основні засоби в процесі експлуатації зазнають фізичного зносу і втрачають свої експлуатаційні якості. У зв'язку з цим ремонт основних засобів є необхідною умовою виробничого процесу. Від своєчасності та якості ремонту залежить ефективність використання основних засобів на підприємстві.

Своєчасний ремонт основних засобів запобігає передчасному їх зносу та вибуттю, продовжує строк служби, підвищує виробничу потужність та скорочує потребу в нових капітальних вкладеннях.

Поточний ремонт здійснюється для забезпечення роботи основних виробничих фондів усуненням окремих поломок основних фондів і заміни або поновлення їхніх окремих частин.

Середній ремонт провадиться для часткового відновлення основних засобів із заміною деталей, вузлів обмеженої номенклатури, яка визначається технічною документацією.

Капітальний ремонт машин, устаткувань провадиться для відновлення їх виробничого ресурсу. При цьому здійснюється, як правило, повне розбирання машини або верстата, виявлення дефектів, контроль технічного стану, власне ремонт, складання устаткування після ремонту, його регулювання та випробування.

Якщо на підприємстві переважає застаріле, зношене фізично і морально устаткування, це негативно відображається на всіх кількісних і якісних показниках його діяльності, знижує потенційні можливості зростання фондівіддачі і, зрештою, рентабельність. Тому такі основні засоби необхідно списувати і поновлювати новими. Для характеристики технічного стану окремих робочих машин, інструментів, обладнання, пристроїв застосовують групування за технічною придатністю: придатне обладнання; обладнання, яке потребує капітального ремонту; непридатне обладнання, яке необхідно списати. Таке групування дає змогу зробити висновки щодо віку устаткування як у розрізі окремих їх видів, так і в цілому по підприємству, перевірити забезпеченість підприємства устаткуванням і повноту його використання.